

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από τον φιλοσοφικό διάλογο *Γοργίας*, στον οποίο ο Σωκράτης και οι συνομιλητές του αναφέρονται σε θέματα όπως το δίκαιο του ισχυροτέρου, η αντίθεση νόμου-φύσης, η ρητορική, η πειθώ και άλλα ζητήματα ηθικής και πολιτικής.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο μαθητής του Γοργία Καλλικλής, δεινός και έξυπνος υπερασπιστής της προτεραιότητας του φυσικού δικαίου, ισχυρίζεται ότι δεν είναι όλοι οι άνθρωποι ίσοι, αλλά διακρίνονται σε ισχυρούς και αδύναμους, σύμφωνα με την «φυσική δικαιοσύνη». Καταδικάζει τη συμβατική ηθική των πολλών, την οποία οι νόμοι κατοχυρώνουν, με σκοπό να υποτάξουν τους ισχυρούς στους πολλούς και αδύναμους.

Πλάτωνος, Γοργίας, 483 b - d

Ἄλλ' οἶμαι οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι εἰσιν καὶ οἱ πολλοί. Πρὸς αὐτοὺς οὖν καὶ τὸ αὐτοῖς συμφέρον τοὺς τε νόμους τίθενται καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσιν καὶ τοὺς ψόγους ψέγουσιν· ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσιν, λέγουσιν ὡς αἰσχροὺν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ τοῦτο ἐστὶν τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν· ἀγαπῶσι γὰρ οἶμαι αὐτοὶ ἂν τὸ ἴσον ἔχωσιν φαυλότεροι ὄντες. Διὰ ταῦτα δὴ νόμῳ μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχροὺν λέγεται, τὸ πλέον ζητεῖν ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἢ δέ γε οἶμαι φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὐτό, ὅτι δίκαιόν ἐστιν τὸν ἀμείνω τοῦ χειρόνος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατωτέρου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

«οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι εἰσιν καὶ οἱ πολλοί»:

τίθεμαι νόμον = νομοθετώ

ὁ, ἡ ἀσθενής, τὸ ἀσθενές = αδύναμος, ασήμαντος, πτωχός

«τοὺς ψόγους ψέγουσιν»:

ψέγω τινά = κατηγορώ, κατακρίνω κάποιον

ψόγος = κατηγορία

«ἐκφοβοῦντες τοὺς ἐρρωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων»:

ἐρρωμένος (ὡς επίθετο) = δυνατός, υγιής

«καὶ δυνατοὺς ὄντας πλέον ἔχειν» = ...να πλεονεκτούν

«ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσιν» = για να μην έχουν περισσότερα από αυτούς

πλέον ἔχω τινός = πλεονεκτώ – βρίσκομαι σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι άλλου, έχω περισσότερα από άλλον

«ὡς αἰσχροὺν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν»:

πλεονεκτέω - ὦ τινος (προσώπου ἢ πράγματος) = υπερτερώ, υπερέχω κάποιου

πλεονεκτέω - ὦ (αμετάβητο) = εἶμαι πλεονέκτης

ζητῶ + τελικό απαρέμφατο = επιδιώκω να, ζητώ να κάνω κάτι

ζητῶ τινά τι = αναζητώ, ερευνώ, εξετάζω, απαιτώ

ζητῶ τι + εμπρόθετη γενική (παρά τινος, περί τινος) = απαιτώ, ζητώ από κάποιον κάτι

ἀγαπῶ τινά ἢ τι = αγαπώ, αισθάνομαι στοργή, νιώθω σαρκικό έρωτα

ἀγαπῶ + εξαρτημένη πρόταση (ὅτι, εἰ, ἐάν, ἄν, ἤν) = ευχαριστιέμαι, μένω ικανοποιημένος, αρκούμαι σε κάτι

ἀγαπῶ + κατηγορηματική μετοχή = ευχαριστιέμαι να / που

ἀγαπῶ + απαρέμφατο = ευχαριστιέμαι να

«ἂν τὸ ἴσον ἔχωσιν»:

τὸ ἴσον ἔχω = έχω ἴσα ἢ τα ἴδια δικαιώματα

«Διὰ ταῦτα δὴ νόμῳ»:

νόμῳ = κατά συνθήκη, κατά σύμβαση

«ἢ δέ γε οἶμαι φύσις αὐτὴ ἀποφαίνει αὐτό»:

ἀποφαίνω τι = αποδεικνύω, φανερώνω, παρουσιάζω κάτι

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Αλλά, νομίζω, αυτοί που θεσπίζουν νόμους είναι οι αδύναμοι άνθρωποι και η πλειοψηφία. Σύμφωνα λοιπόν με τους ίδιους και το συμφέρον τους, και νομοθετούν και επαινούν και κατηγορούν· εκφοβίζοντας τους πιο ισχυρούς ανθρώπους και όσους είναι σε θέση να πλεονεκτούν, για να μην έχουν περισσότερα από αυτούς, λένε πως τάχα είναι

αισχροί και άδικο το να υπερέχει κανείς και πως αυτό είναι η αδικία, δηλαδή το να επιδιώκει κανείς να έχει περισσότερα από τους άλλους. Γιατί αυτοί, νομίζω, είναι ευχαριστημένοι αν έχουν ίσα δικαιώματα (ενν. με τους δυνατούς), ενώ είναι κατώτεροι. Γι' αυτούς τους λόγους λοιπόν κατά συνθήκη θεωρείται αισχροί και άδικο αυτό, το να επιδιώκει δηλαδή κανείς να έχει περισσότερα από τους πολλούς, και ονομάζουν αυτό αδικία. Όμως, νομίζω, η ίδια η φύση αποδεικνύει αυτό, ότι δηλαδή είναι δίκαιο να υπερέχει ο καλύτερος έναντι του χειρότερου και ο πιο δυνατός έναντι του πιο αδύνατου.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

	σε -άω -ᾶ		σε -έω -ῶ		σε -όω -ῶ	
	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
Ενεστώτας	τιμᾶ	τιμᾶμαι	ποιᾶ	ποιούμαι	δηλᾶ	δηλούμαι
Παρατατικός	ἐτίμων	ἐτιμῶμην	ἐποίουν	ἐποιούμην	ἐδήλουν	ἐδηλούμην

Για τη διεξοδική μελέτη των συνηρημένων ρημάτων βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ρήματα - Συνηρημένα ρήματα](#)

- Κατά τα συνηρημένα ρήματα σε -άω, -ᾶ κλίνονται οι μέλλοντες των ρημάτων: βιβάζω, ἐξετάζω, ἐλαύνω, κεράννυμι, κρεμάννυμι, πετάννυμι, σκεδάννυμι, σκιάζω, που κατ' αντιστοιχία σχηματίζονται ως εξής: βιβᾶ, ἐξετᾶ, ἐλᾶ, κερᾶ, κρεμᾶ, πετᾶ, σκεδᾶ, σκιᾶ.
- Κατά τα συνηρημένα σε -έω -ῶ κλίνεται και ο μέλλοντας των ενρινόληκτων ρημάτων, αλλά και των ρημάτων σε -ίζω:

	Μέλλοντας	
	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
κομίζω	κομιᾶ	κομοῦμαι
νέμω	νεμᾶ	νεμοῦμαι

Για τη διεξοδική μελέτη των ενρινόληκτων ρημάτων και των υπερδισύλλαβων σε -ίζω, βλέπε στις αντίστοιχες ενότητες της Γραμματικής: [Ρήματα - Ο μέλλοντας και ο αόριστος των ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων](#) και [Ρήματα - Ο μέλλοντας των υπερδισύλλαβων σε -ίζω ρημάτων](#)

ΤΟ ΡΗΜΑ εἶμι

- Το ρήμα «εἶμι» είναι βοηθητικό ρήμα του αρχαίου ελληνικού λόγου.

Αρχικοί χρόνοι
εἶμι
ἦ και ἦν

ἔσομαι
ἐγενόμην - ἐγενήθην
γέγονα
ἐγεγόνειν

Για τη διεξοδική μελέτη του ρήματος εἶμι βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ρήματα - Το ρήμα εἶμι](#)

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- οἶμαι: α' ενικό οριστικής ενεστώτα, του ρήματος «οἶμαι».

Αρχικοί χρόνοι	
οἶομαι - οἶμαι	
ᾤομην - ᾤμην	
οιήσομαι - (οιηθήσομαι)	
ᾤθήην	
-	
-	

Σημείωση: γράφεται πάντα με -ει το β' ενικό πρόσωπο της μέσης φωνής των ρημάτων: βούλομαι, οἶομαι, ὄψομαι: βούλει, οἶει, ὄψει.

- συμφέρον: αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους της μετοχής ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, του ρήματος «συμφέρω».

Αρχικοί χρόνοι	
συμφέρω	συμφέρομαι
συνέφερον	συνεφερόμην
συνοίσω	συνοίσομαι - συνοισθήσομαι - συνενεχθήσομαι
συνήνεγκα - συνήνεγκον	συνηνεγκάμην - συνηνέχθην - συνενεγκόμην
συνενήνοχα	συνενήνεγμαι
συνενηνόχαιν	συνενηνέγγμην

- τίθενται: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα της μέσης φωνής, του ρήματος «τίθημι».

Αρχικοί χρόνοι	
----------------	--

τίθημι	τίθεμαι
έτιθην	έτιθέμην
θήσω	θήσομαι- τεθήσομαι
έθηκα	έθέμην - έτέθην
τέθεικα - τέθηκα	τέθειμαι - κείμαι
-	έτεθείμην - έκείμην

- έχειν: απαρέμφατο ενεστώτα της ενεργητικής φωνής του ρήματος «έχω».

Αρχικοί χρόνοι	
έχω	έχομαι
είχον	είχόμην
έξω - σχήσω	έξομαι - σχήσομαι - (σχεθήσομαι)
έσχον	έσχόμην - (έσχέθην)
έσχηκα	έσχημαι
(έσχήκειν)	-

- έπαινοῦσιν: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα της ενεργητικής φωνής του ρήματος «έπαινώ -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
έπαινώ -ῶ	έπαινοῦμαι
έπήνουν	έπηνούμην
έπαινέσω - έπαινέσομαι	έπαινεθήσομαι
έπήνεσα - έπήνησα (ποιητ. τύπος)	έπηνέθην
έπήνεκα	έπήνημαι
-	έπηνημένος ἦν

- καλοῦσιν: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος «καλέω -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
καλέω -ῶ	καλοῦμαι

ἐκάλουν	ἐκαλούμην
καλῶ - καλέσω	καλοῦμαι - κληθήσομαι
ἐκάλεσα	ἐκαλεσάμην - ἐκλήθην
κέκληκα	κέκλημαι
ἐκεκλήκειν	ἐκεκλήμην

- ἀποφαίνει: γ' ενικό οριστικής ενεστώτα της ενεργητικής φωνής του ρήματος «ἀποφαίνω».

Αρχικοί χρόνοι	
ἀποφαίνω	ἀποφαίνομαι
ἀπέφαινον	ἀπεφαινόμην
ἀποφανῶ - (ἀποφανήσω)	ἀποφανοῦμαι - ἀποφανήσομαι - (ἀποφανθήσομαι)
ἀπέφηνα - (ἀπέφανα)	ἀπεφηνάμην - ἀπεφάνθην - ἀπεφάνην
ἀποπέφαγκα - (ἀποπεφάνηκα)	ἀποπέφασμαι - ἀποπέφηνα
-	ἀπεπεφάσμην - (ἀπεπεφήνειν)

- ζητεῖν: απαρέμφατο ενεστώτα, της ενεργητικής φωνής του ρήματος «ζητέω -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
ζητέω -ῶ	ζητοῦμαι
ἐζήτουν	ἐζητούμην
ζητήσω	ζητήσομαι - (ζητηθήσομαι)
ἐζήτησα	ἐζητήθην - (ἐζητησάμην)
ἐζήτηκα	ἐζήτημαι

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

	σε -άω -ῶ		σε -έω -ῶ		σε -όω -ῶ	
	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή

Ενεστώτας	τιμῶ	τιμῶμαι	ποιῶ	ποιούμαι	δηλῶ	δηλοῦμαι
Παρατατικός	ετίμων	ετιμώμην	εποίουν	εποιούμην	εδήλουν	εδηλούμην

Για τη διεξοδική μελέτη των συνηρημένων ρημάτων βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ρήματα - Συνηρημένα ρήματα](#)

- Κατά τα συνηρημένα σε -έω -ῶ κλίνεται και ο μέλλοντας των ενρινόληκτων ρημάτων, αλλά και των ρημάτων σε -ίζω:

	Μέλλοντας	
	Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
κομίζω	κομιῶ	κομιούμαι
νέμω	νεμῶ	νεμοῦμαι

Για τη διεξοδική μελέτη των ενρινόληκτων ρημάτων και των υπερδισύλλαβων σε -ίζω, βλέπε στις αντίστοιχες ενότητες της Γραμματικής: [Ρήματα - Ο μέλλοντας και ο αόριστος των ενρινόληκτων και υγρόληκτων ρημάτων](#) και [Ρήματα - Ο μέλλοντας των υπερδισύλλαβων σε -ίζω ρημάτων](#)

ΤΟ ΡΗΜΑ εἶμι

- Το ρήμα «εἶμι» είναι βοηθητικό ρήμα του αρχαίου ελληνικού λόγου.

Αρχικοί χρόνοι
εἶμι
ἦ και ἦν
ἔσομαι
ἐγενόμην - ἐγενήθην
γέγονα
ἐγεγόνειν

Για τη διεξοδική μελέτη του ρήματος εἶμι βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα της Γραμματικής: [Ρήματα - Το ρήμα εἶμι](#)

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- οἶμαι: α' ενικό οριστικής ενεστώτα, του ρήματος «οἶμαι».

Αρχικοί χρόνοι

οἶμαι - οἶμαι
ῥόμην - ῥμην
οιήσομαι - (οιηθήσομαι)
ῥήθην
-
-

- συμφέρον: αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους της μετοχής ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, του ρήματος «συμφέρω».

Αρχικοί χρόνοι	
συμφέρω	συμφέρομαι
συνέφερον	συνεφερόμην
συνοίσω	συνοίσομαι - συνοισθήσομαι - συνενεχθήσομαι
συνήνεγκα - συνήνεγκον	συνηνεγκάμην - συνηνέχθην - συνενεγκόμην
συνενήνοχα	συνενήνεγμαι
συνενηνόχαιν	συνενηνέγμην

- τίθενται: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα της μέσης φωνής, του ρήματος «τίθημι».

Αρχικοί χρόνοι	
τίθημι	τίθεμαι
έτιθην	έτιθέμην
θήσω	θήσομαι- τεθήσομαι
ἔθηκα	ἔθέμην - ἔτέθην
τέθεικα - τέθηκα	τέθειμαι - κεῖμαι
-	έτεθείμην - ἐκέιμην

- ἔχω: απαρέμφατο ενεστώτα της ενεργητικής φωνής του ρήματος «ἔχω».

Αρχικοί χρόνοι	
ἔχω	ἔχομαι

εἶχον	εἰχόμεν
ἔξω - σχήσω	ἔξομαι - σχήσομαι - (σχεθήσομαι)
ἔσχον	ἔσχόμεν - (ἐσχέθην)
ἔσχηκα	ἔσχημαι
(ἐσχήκειν)	-

- ἐπαινοῦσιν: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα της ενεργητικής φωνής του ρήματος «ἐπαινέω -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
ἐπαινέω -ῶ	ἐπαινοῦμαι
ἐπῆνουν	ἐπηνούμεν
ἐπαινέσω - ἐπαινέσομαι	ἐπαινεθήσομαι
ἐπήνεσα - ἐπήνησα (ποιητ. τύπος)	ἐπηνέθην
ἐπήνεκα	ἐπήνημαι
-	ἐπηνημένος ἦν

- καλοῦσιν: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρήματος «καλέω -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
καλέω -ῶ	καλοῦμαι
ἐκάλουν	ἐκαλούμεν
καλῶ - καλέσω	καλοῦμαι - κληθήσομαι
ἐκάλεσα	ἐκαλεσάμεν - ἐκλήθην
κέκληκα	κέκλημαι
ἐκεκλήκειν	ἐκεκλήμεν

- ἀποφαίνει: γ' ενικό οριστικής ενεστώτα της ενεργητικής φωνής του ρήματος «ἀποφαίνω».

Αρχικοί χρόνοι	
ἀποφαίνω	ἀποφαίνομαι
ἀπέφαινον	ἀπεφαινόμεν

ἀποφανῶ - (ἀποφανήσω)	ἀποφανοῦμαι - ἀποφανήσομαι - (ἀποφανθήσομαι)
ἀπέφηνα - (ἀπέφανα)	ἀπεφηνάμην - ἀπεφάνθην - ἀπεφάνην
ἀποπέφαγκα - (ἀποπεφάνηκα)	ἀποπέφασμαι - ἀποπέφηνα
-	ἀπεπεφάσμην - (ἀπεπεφήνειν)

- Ζητεῖν: απαρέμφατο ενεστώτα, της ενεργητικής φωνής του ρήματος «ζητέω -ῶ».

Αρχικοί χρόνοι	
ζητέω -ῶ	ζητοῦμαι
ἐζήτουν	ἐζητούμην
ζητήσω	ζητήσομαι - (ζητηθήσομαι)
ἐζήτησα	ἐζητήθην - (ἐζητησάμην)
ἐζήτηκα	ἐζήτημαι

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ				
Εισάγονται	Εκφέρονται	Εξαρτώνται	Λειτουργούν ως	Άρνηση
<p>ὅτι (δηλώνει αντικειμενική γνώμη)</p> <p>ὡς (δηλώνει υποκειμενική γνώμη)</p> <p>ὡς ἄρα (υποκειμενική, ξένη γνώμη για την ορθότητα της οποίας εκφράζονται έντονα αμφιβολίες ή αντιρρήσεις)</p> <p>ὅπως (σπάνια)</p> <p>Επίσης: ὄ (στον Όμηρο) οὔνεκα (στους ποιητές) ὄθούνεκα (στους τραγικούς) διότι (= ὅτι, πως, που, στον Ηρόδοτο)</p>	<p>οριστική (πραγματικό)</p> <p>δυνητική οριστική (δυνατό στο παρελθόν ή το μη πραγματικό)</p> <p>δυνητική ευκτική (δυνατό στο παρόν και στο μέλλον)</p> <p>ευκτική πλαγίου λόγου (με εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)</p>	<p>α) από ρήματα: λεκτικά γνωστικά δοξαστικά αισθητικά δείξεως σημαντικά</p> <p>β) από απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις με τις παραπάνω σημασίες</p> <p>γ) προσδιορίζουν συνήθως δεικτική αντωνυμία ουδετέρου γένους ή αφηρημένη έννοια της προηγούμενης πρότασης</p>	<p>α) αντικείμενο</p> <p>β) υποκείμενο</p> <p>γ) επεξήγηση</p>	οὐ

Σημείωση 1: οι ειδικές προτάσεις που εξαρτώνται από το (εὖ) οἶδα και το δῆλον (ἐστίν) εμπεριέχουν το κύριο νόημα. Έτσι, απέκτησαν βαθμιαία σημασία βεβαιωτικού επιρρημάτος οι φράσεις οἶδ' ὅτι (= βέβαια), εὖ οἶδ' ὅτι (= βεβαιότατα, αναμφίβολα), δῆλον ὅτι (= βέβαια, προφανώς).
π.χ. ἐὰν σὺ ἄφθονα ἔχῃς, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ἐμοὶ ἂν εἴη λαμβάνειν.

Σημείωση 2: ο σύνδεσμος ὅτι (= εισαγωγικό) πλεονάζει όταν, ενώ αρχίζει πλάγιος λόγος με το ὅτι, συνεχίζεται με απαρέμφατο αντί με ἐγκλιση, και όταν ἔπεται ευθύς λόγος αντί για πλάγιος.
π.χ. Ἴσως ἂν εἴποιεν οἱ νόμοι ὅτι, ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα.
π.χ. Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι ὃν ζητεῖς.

Σημείωση 3: όταν παραλείπεται το ρήμα από το οποίο εξαρτάται η ειδική πρόταση, εννοείται το ἵνα εἰδῆτε. π.χ. ὅτι ἀληθῆ λέγω μάρτυρας παρέξομαι (= ἵνα εἰδῆτε ὅτι ἀληθῆ λέγω μάρτυρας παρέξομαι).

Ισοδύναμες με τις ειδικές προτάσεις συντακτικές εκφράσεις:

1. ειδικό απαρέμφατο
 2. κατηγορηματική μετοχή
- π.χ. Οἶδα ὅτι ἔψονται πολλοί.
- οἶδα ἔψεσθαι πολλοὺς.
- οἶδα ἐψομένους πολλοὺς.

Για τη διεξοδική μελέτη των ειδικών προτάσεων βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού: [Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις - Ειδικές προτάσεις](#)

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ				
Εισάγονται	Εκφέρονται	Προσδιορίζουν	Λειτουργούν ως	Άρνηση
ἵνα	υποτακτική (σκοπός προσδοκώμενος)	α) κυρίως ρήματα: κίνησης σκοπού	α) επιρρηματικός προσδιορισμός σκοπού	μὴ
ὅπως	υποτακτική με ἂν αοριστολογικό (σκοπός προσδοκώμενος υπό προϋπόθεση), μόνο όταν εισάγονται με τα ὅπως και ὡς.	β) εμπρόθετο προσδιορισμό του σκοπού	β) επεξήγηση	
ὡς	οριστική ιστορικού χρόνου (σκοπός ανεκπλήρωτος, όταν προηγείται κάτι που δεν έγινε)			
μὴ (= για να μη)	οριστική ιστορικού χρόνου (σκοπός ανεκπλήρωτος, όταν προηγείται κάτι που δεν έγινε)			
Επίσης: ὄφρα, ἕως, ἤος (= για να στους ποιητές)	ευκτική πλαγίου λόγου (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο, σκοπός υποκειμενικός και αβέβαιος στο παρελθόν)			
	οριστική μέλλοντα (δηλώνεται βέβαιος σκοπός) π.χ. Συμπράττουσι ὅπως μεγίστην δόξαν ἔξουσιν.			
	ευκτική (χωρίς να προηγείται ιστορικός χρόνος) από ἔλξη προηγούμενης ευκτικής ή για να δηλωθεί ότι ο σκοπός είναι υποκειμενική επιθυμία ή γνώμη. π.χ. Βασιλεὺς περὶ παντὸς ἂν ποιήσαιτο ἀπολέσαι ἡμᾶς ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι φόβος εἴη. π.χ. Ἴσως δέ που ἀποσκάπτει, ὡς ἄπόρος εἴη ἡ ὁδός.			
	δυναμική ευκτική (σπάνια· δηλώνεται πως ο σκοπός είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί στο παρόν ή στο μέλλον· είναι απόδοση λανθάνοντος υποθετικού λόγου)			

	<p>π.χ. ἐδίδου βοῦς, ὅπως ἂν θύσαντες (= εἰ θύσαιεν) ἔστιῶντο.</p> <p>δυνητική οριστική (σπάνια· δηλώνεται πως ο σκοπός θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο παρελθόν)</p> <p>π.χ. Τόν γε πράττοντά τι δίκαιον οὐ προσῆκεν ἀπορεῖν, ἀλλ' εὐθύς λέγειν, ἵνα μᾶλλον ἂν ἐπιστεύετο.</p>			
--	--	--	--	--

Σημείωση 1: Σε τελική πρόταση χωρίς εξάρτηση εννοούμε το λέγω δὲ τοῦτο.

π.χ. (λέγω δὲ τοῦτο) ἵνα μνησθώμεν καὶ τοὺς βαρβάρους.

Σημείωση 2: Αν, μετά ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου, η τελική πρόταση εκφέρεται με υποτακτική, οφείλεται είτε στο ρήμα εξάρτησης (= γνωμικός αόριστος, δηλαδή αόριστος με σημασία ενεστώτα), είτε στον σκοπό της χρονικής (= έχει ισχύ και στο παρόν, όχι μόνο στο παρελθόν).

π.χ. Ἀβρακόμας τὰ πλοῖα κατέκαυσεν ἵνα μὴ Κῦρος διαβῆ.

Σημείωση 3: Μετά από παράλειψη του ρήματος γένηται της τελικής πρότασης προέκυψαν οι εκφράσεις ἵνα τί; ὡς τί; (= για ποιο σκοπό, για ποιο λόγο).

π.χ. ἵνα τί (γένηται) λέγεις ταῦτα;

Σημείωση 4: Στην τελική πρόταση χωρίς σύνδεσμο εισαγωγής εννοούμε τον ἵνα. π.χ. θάπτε με ὡς τάχιστα, (ἵνα) πύλας Αἶδαο περάσω.

Ισοδύναμες με τις τελικές προτάσεις συντακτικές μορφές του τελικού αιτίου (= σκοπού):

1. τελική μετοχή
2. απαρέμφατο του σκοπού
3. επιρρηματικό κατηγορούμενο του σκοπού
4. εμπρόθετοι προσδιορισμοί του σκοπού
5. γενική του σκοπού
6. αιτιατική του σκοπού
7. ὡς ἢ ὥστε + απαρέμφατο (συμπερασματική πρόταση που δηλώνει σκοπό επιδιωκόμενο)
8. αναφορικές επιρρηματικές τελικές προτάσεις

Για τη διεξοδική μελέτη των τελικών προτάσεων βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού: [Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις - Τελικές προτάσεις](#)

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ορισμός:

Ομοιόπτωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί είναι οι λέξεις που προσδιορίζουν ονόματα και συμφωνούν (κατά κανόνα) σε γένος, αριθμό και πτώση με τον προσδιοριζόμενο όρο. Πολλές φορές παράθεση ή επεξήγηση δέχονται και οι αντωνυμίες, αλλά και άλλα μέρη του λόγου, ακόμα και μία ολόκληρη πρόταση.

Τα είδη των ομοιόπτωτων ονοματικών προσδιορισμών είναι:

α) **Επιθετικός προσδιορισμός** (φανερώνει μόνιμη ιδιότητα)

π.χ. Οἱ τιθέμενοι τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι εἰσιν.

β) **Κατηγορηματικός προσδιορισμός** (αποδίδει παροδική ιδιότητα)

π.χ. Ἀγησίλαος φαίδρῳ τῷ προσώπῳ ἐκέλευσεν.

γ) **Παράθεση** (ειδικό -> γενικό)

π.χ. Αρχίδαμος ὁ βασιλεὺς ἔλεξε τοιάδε.

δ) Επεξήγηση (γενικό -> ειδικό)

π.χ. Καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλεον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν.

Για τη διεξοδική μελέτη του φαινομένου, βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού: [Οι ονοματικοί προσδιορισμοί - Ομοιόπρωτοι προσδιορισμοί](#)

Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ

Τι είναι ο β' όρος της σύγκρισης;

Είναι το πρόσωπο ή το πράγμα, με το οποίο συγκρίνεται κάποιο άλλο πρόσωπο ή πράγμα (ο α' όρος σύγκρισης).

Πώς εκφέρεται ο β' όρος της σύγκρισης;

Εκφέρεται με:

α) γενική συγκριτική, όταν είναι ουσιαστικό ή άλλη λέξη που λειτουργεί ως ουσιαστικό (λ.χ. έναρθρο απαρέμφατο, έναρθρο επίρρημα).

π.χ. Δίκαιόν ἐστιν τὸν ἀμείνω **τοῦ χειρόνος** πλεον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον **τοῦ ἀδυνατωτέρου**.

π.χ. Τὸ φυλάσασθαι τὰ γαθὰ χαλεπώτερον **τοῦ κτήσασθαι** ἐστιν.

π.χ. Τὸ δ' ἄνω **τοῦ κάτω** καὶ τὸ πρόσθεν **τοῦ ὀπισθεν** τιμιώτερον.

π.χ. Ἐμοὶ Σωκράτης ἐδόκει τιμῆς ἄξιος ἦν τῇ πόλει μᾶλλον **ἢ θανάτου**.

π.χ. Βούλομαι μᾶλλον τι ὑφ' ὑμῶν παθεῖν κακὸν **ἢ αὐτὸς** τι ὑμᾶς κακῶς **δρᾶσαι**.

β) ἢ + ομοιόπρωτα ή ομοιότροπα με τον α' όρο

π.χ. Τοὺς θεοὺς ἡγή τὰ δίκαια νομοθετεῖν **ἢ ἄλλα** τῶν δικαίων;

π.χ. Αἰρετώτερός ἐστιν ὁ καλὸς θάνατος **ἀντὶ** τοῦ αἰσχροῦ **θανάτου**.

π.χ. Μηδὲν περὶ πλείονος ποιοῦ **πρὸ** τοῦ δικαίου.

γ) ἀντί, πρὸ + γενική

παρὰ + αιτιατική

π.χ. Ἡλίου ἐκλείψεις πυκνότεραι **παρὰ** τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν.

ἢ πρὸς + αιτιατική

π.χ. Ἐπιτάδας ἐνδεεστέρως ἐκάστῳ **παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν**.

ἢ κατὰ + αιτιατική

π.χ. Ἄγεις ἔτυχεν σεμνοτέρας **ἢ κατ' ἄνθρωπον** ταφῆς.

ἢ ὡς + απαρέμφατο

π.χ. Τὸ δαιμόνιον ἡγοῦμαι μεγαλοπρεπέστερον **ἢ ὡς** τῆς ἐμῆς θεραπείας **προσδεῖσθαι**.

ἢ ὥστε + απαρέμφατο

π.χ. Νεώτερος ἐγὼ **ἢ ὥστε δύνασθαι** ἐμαυτῷ τιμωρεῖν ἱκανῶς.

ἢ + απαρέμφατο

π.χ. Τὰς ἀσπίδας μείζονας ἔχουσιν **ἢ ὡς ποιεῖν** τι καὶ **ὄρᾶν**.

ἢ + ονομαστική

π.χ. Τοῖς μᾶλλον ἀκμάζουσιν **ἢ ἐγὼ** παραινῶ τοιαῦτα λέγειν.

ἢ + πρόταση

π.χ. Ἀπεκρίναντο ὅτι πρότερον ἂν ἀποθάνοιεν **ἢ τὰ ὄπλα παραδοῖεν**.

Σημείωση: Τα επίθετα ἐναντίος, ἀλλότριος συντάσσονται με γενική συγκριτική, γενική κτητική και δοτική αντικειμενική.

Για τη διεξοδική μελέτη του φαινομένου, βλέπε στην αντίστοιχη ενότητα του Συντακτικού: [Ο β' όρος σύγκρισης](#)

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

«ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσιν»:

δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση, εισάγεται με τον τελικό σύνδεσμο ἵνα, εκφέρεται με υποτακτική («μὴ ἔχωσιν»), γιατί εκφράζει σκοπό προσδοκώμενο και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού στη μετοχή «ἐκφοβοῦντες» που δηλώνει σκόπιμη ενέργεια.

«ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν (ἐστὶ)»:

δευτερεύουσα ονομαστική ειδική πρόταση, εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὡς, γιατί δηλώνει υποκειμενική γνώμη, εκφέρεται με την εννοούμενη οριστική ενεστώτα («ἐστὶ») γιατί δηλώνει το πραγματικό στο παρόν και λειτουργεί ως αντικείμενο στο λεκτικό ρήμα της κύριας πρότασης («λέγουσι»).

«καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἀδικεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν»:

δευτερεύουσα ονομαστική ειδική πρόταση, που συνδέεται παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο καὶ με την προηγούμενη. Εισάγεται με τον εννοούμενο ειδικό σύνδεσμο ὡς, γιατί δηλώνει υποκειμενική γνώμη. Εκφέρεται με οριστική ενεστώτα («ἐστὶν»), γιατί δηλώνει το πραγματικό στο παρόν και λειτουργεί ως αντικείμενο, στο λεκτικό ρήμα της κύριας πρότασης («λέγουσι»).

«ἂν τὸ ἴσον ἔχωσιν φαυλότεροι ὄντες»:

δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο ἂν, εκφέρεται με υποτακτική («ἔχωσιν») και με απόδοση την οριστική ενεστώτα της κύριας πρότασης («ἀγαπῶσι»), σχηματίζει υποθετικό λόγο που δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον.

Υπόθεση: ἂν ἔχωσιν (ἂν + υποτακτική)

Απόδοση: ἀγαπῶσι (οριστική ενεστώτα)

«ὅτι δίκαιόν ἐστιν τὸν ἀμείνω τοῦ χειρόνος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατωτέρου»:

δευτερεύουσα ονομαστική ειδική πρόταση, εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι, γιατί δηλώνει αντικειμενική γνώμη, εκφέρεται με οριστική ενεστώτα («δίκαιόν ἐστιν») γιατί δηλώνει το πραγματικό στο παρόν και λειτουργεί ως επεξήγηση στο αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης («αὐτό»).

ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

«οἱ τιθέμενοι»:

επιθετική μετοχή, κατηγορούμενο στο υποκείμενο του συνδεδετικού ρήματος «εἰσὶν» («ἄνθρωποι καὶ οἱ πολλοὶ»).
Αναλύεται σε αναφορική πρόταση: οὔτοι, οἱ τίθενται

«ἐκφοβοῦντες»:

επιρρηματική τροπική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «λέγουσι» («οὔτοι»).

«ὄντας»:

επιθετική μετοχή, αντικείμενο της μετοχής «ἐκφοβοῦντες».
Αναλύεται σε αναφορική πρόταση: οἱ εἰσίν.

«ὄντες»:

επιρρηματική εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «ἔχωσιν» («αὐτοί»)
Αναλύεται σε εναντιωματική πρόταση: εἰ καὶ εἰσίν.